

19.04 2018

ВОЕННА АКАДЕМИЯ “Г. С. РАКОВСКИ”

София бул. “Евлоги Георгиев”, № 82, тел. 9440302, п.к. 1504

ФАКУЛТЕТ “НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА”

Катедра: “ Мениджмънт на сигурността и отбраната”

РЕЦЕНЗИЯ

от професор доктор на науките **ВАЛЕРИ ЛАЗАРОВ ЛАЗАРОВ** генерал-майор (о.р.), професор в катедра „Мениджмънт на сигурността и отбраната” на факултет „Национална сигурност и отбрана” на военна академия „Г.С. Раковски” София бул. “Евлоги Георгиев”, № 82, тел. 029226696, п.к. 1504 на дисертационния труд на **АННА ВЕСЕЛИНОВА КАРАДЕНЧЕВА** асистент в „Департамент за следдипломна квалификация и обучение на чуждестранни студенти”, докторант в катедра „Организация и управление на военни формирования на тактическо ниво” на факултет „Навигационен” на ВВМУ „Никола Йонков Вапцаров” на тема „Усъвършенстване на гражданско-военното сътрудничество при хуманитарни операции” представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор”, по докторска програма 3-7 „Администрация и управление”, научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (Национална сигурност)”

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Актуалността на темата произтича от потребността от симбиоза между трите стълба на държавността (народ, правителство армия), подложена на изпитания в условия на криза, влияеща се от липсата на актуална национална концепция за гражданско-военно сътрудничество и произтичащата практика на заимстване на готови модели за неговото реализиране.

Проведеното научно изследване се отнася до важен практико-приложен проблем в сферата на националната сигурност, чиято актуалност се проявява в няколко насоки. На първо място - липсата в българската теория и практика на изследване, посветено на проблематиката на хуманитарните операции. Второ - добре е развита практико-приложна страна на разработката. Трето - областта на приложимост на резултатите от дисертацията надхвърлят сферата на дейност на военноморските сили и българската армия и напълно кореспондират с очерталата се във военната практика необходимост от пълна съвместимост на управленските процедури на национално междуведомствено и едновременно с това и на коалиционно ниво.

Темата на дисертационния труд съответства на основното съдържание на разработката.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в съдържателен план и се състои от увод, изложение, представено в три глави (включващи съответно три, четири и четири параграфа, изводи към всяка глава), общи изводи, заключение, списък на използваните съкращения, използвана литература. Използвани са 117 източници на информация от които 59 на български, 50 на латиница и 8 електронни ресурса, 3 публикации по темата, приложения. Дисертацията е с общ обем от 259 страници, от които 163 страници текст, пет приложения в обема на 84 страници, 10 страници

използвана литература. Списъкът със съкращения съдържа ползвани 59 употребявани наименования (на български - 31, на английски - 28).

Приложен е стандарт за библиографско описание БДС 17377 Т62-96. Сред използваните източници са национални и международни нормативни документи, монографии, студии и научни статии на български и английски език. Авторът е използвал и практическия опит, натрупан от чуждестранните офицери, по време на обучението си за повишаване на следдипломната квалификация в Defense Institute of International Legal Studies, Newport, USA.

Обектът на изследването е теорията и практиката на хуманитарните операции.

Предметът на изследването е гражданско-военното сътрудничество в тези операции.

На основата на теоретичния анализ на поставения проблем е дефинирана следната работна хипотеза: разработването на подходящ модел за гражданско-военно сътрудничество в хуманитарни операции е възможно да стане на основата на концептуалните схващания за държавността.

Основна задача на дисертацията е усъвършенстването на елементи от концептуалната рамка за гражданско-военно сътрудничество в хуманитарни операции, която се базира на теоретичния модел на Карл фон Клаузевиц за триединството на народа, армията и правителството, и за целите на дисертационния труд е наречена „Троица на държавността“.

В хода на изследването са поставени следните научно-изследователските задачи: да се изяснят схващанията за хуманитарни операции и да се намери тяхната връзка с държавността; да се разкрият съвременните изисквания към средата за сигурност за водене на хуманитарни операции; да се обоснове актуализирана концепция за гражданско-военно сътрудничество при хуманитарни операции.

Приложеният комплекс от методи за изследване позволява да се

постигнат търсените резултати на научната разработка и експериментално да се проверят.

Изложението в представения за рецензиране труд е логически издържано, като е подкрепено от коректно формулирани изводи, обслужващи целта на изследването и издигнатата от автора теза. Може да се направи изводът, че дисертационният труд съответства на изискванията.

В увода на дисертацията са представени темата, целта, обекта и предмета на изследването, ясно са формулирани общите и частните научни задачи, обосновани са ограниченията и допусканията за тяхното решаване.

В първа глава „Измерение на усещането за държавност“ е направен обзор по литературни източници, описващи концепциите за държавност, ситуациите, в които държавността трябва да се възстановява, както и правно-нормативната рамка на държавността, с цел да се анализира съвременното усещане за държавност. Първа глава поставя въпроса „Доколко държавата може да бъде персонализирана в съзнанието на гражданина?“ като се достига до извода, че човекът е тази величина, чрез която държавността може да бъде усетена. Предлага се твърдението, че държавността се изразява в степента на проявена хуманност към личността на отделния човек и се поставя акцент върху сигурността като основна функция на държавата. За целите на дисертационния труд се приема триединството на Карл Мария фон Клаузевиц като основа на държавността. Анализират се ситуациите, в които държавността може да бъде разрушена, както и заплахите, които могат да доведат до хуманитарна криза. Посочени са основните характеристики на хуманитарната криза, които налагат задействането на интернационалната „политика на солидарност“ в лицето на хуманитарната помощ. Разгледани са същността и принципите на хуманитарната помощ, като са изведени различните видове хуманитарна помощ, определящи се от спецификата на създалата се криза. Изследвана е архитектурата на правно-нормативната рамка на

държавността, нормативната база, регламентираща въоръжените сили на Република България като основен елемент на държавността и законната уредба при бедствия и кризи.

В резултат на извършеното изследване в първа глава се правят следните аргументирани изводи: еволюцията в усещанията на човека, относно начина му на съществуване в социалния градеж, кореспондира пряко с прогреса на концепцията за държавност; човекът, със своето призвание да усъвършенства уникалните си качества и може, и да се развива в тях, се явява максимално полезният фундамент за обществото, и следователно за държавността; общото в еволюцията на теориите е търсеният баланс между индивидуалната свобода и частичния отказ от свобода, в името на една хармонична и ефективна държавност; сигурността е основна функция на държавата; ако една криза не може да бъде овладяна със собствените сили и средства на държавата или се характеризира с мащабен интензитет и времетраене, има голяма вероятност тя да прерасне в хуманитарна криза.

В резултат на направения обзор са формулирани задачите на последващото разработване на дисертационния труд.

Във втора глава „Хуманитарни операции“ са разгледани схващанията и оперативния дизайн за този вид операции, видовете хуманитарни операции и техните особености. Анализирано е използването на въоръжените сили при хуманитарни операции съгласно нормативните уредби на ООН, НАТО и Република България.

Доказва се, че необходимостта от провеждането на хуманитарни операции с използване на въоръжените сили е показател за ситуация, в която държавността е нефункционираща и е наложително нейното възстановяване. Следователно за целите на дисертационния труд се възприема теза, че хуманитарните операции с участие на въоръжените сили представляват операции за възстановяване на държавността.

За целите на дисертационния труд се предлага нова класификация на хуманитарните операции, в която следните се разделят на четири основни вида според спецификата на хуманитарната криза и необходимата хуманитарна помощ. Изследвана е нормативната база на ООН, НАТО И Република България за провеждане на хуманитарни операции с участието на въоръжени сили, въз основа на която се достига до извода, че в доктринално отношение хуманитарните операции трябва да се систематизират като отделен вид оперативна област.

В трета глава „Усъвършенстване на гражданско-военното сътрудничество при хуманитарни операции“ са изведени седем основополагащи принципа на гражданско-военното сътрудничество в хуманитарни операции, на базата на които се усъвършенства методологията за гражданско-военното сътрудничество. Същите принципи са залегнали и в основите на предложените структури на гражданско-военно сътрудничество. Предложена е актуализирана и отговаряща на променящата се среда за сигурност програма за подготовка на структурите и техния личен състав. Акцентирано е върху обновяване на съдържанието на образователните програми, подготовката на формированията, обученията в национални специализирани центрове, международни дейности, както и особености при планиране на компютърно подпомагани учения.

С решаване на трите научно-изследователски задачи на дисертационния труд се постигна целта на изследването - усъвършенстването на елементи от концептуалната рамка за гражданско-военно сътрудничество в хуманитарни операции, чрез изграждане на принципи, приоритети и подходи за реализация на пълноценно гражданско-военно сътрудничество в съответствие с наложилите се съюзни модели, базовите постановки на концептуалните схващания за държавността.

По своята структура и характеристика на съдържанието, дисертацията, разработена от Анна Караденчева съответства на изискванията.

3. Характеристика на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд. Достоверност на материала

Получените от Анна Караденчева научни резултати дават основание да бъдат подкрепени издигнатите от нея предложения за приноси, както следва:

Научни приноси:

1. Внесена е дълбочина в теоретичното познание за фундаментите на държавността и тяхното възприемане в индивидуален и обществен план.
2. Обогатени са теоретичните основи на процесите на гражданско-военно сътрудничество.

Научно-приложни приноси:

1. Разкрити са подходи за оптимизиране на механизма на гражданско-военно сътрудничество в хуманитарни операции.
2. Синтезиран е модел за теоретична и практикоориентирана подготовка по въпросите на хуманитарните операции като частен вариант на гражданско-военно сътрудничество.
3. Синтезирана е конструкция от знания за обучение на специалисти и за научни изследвания в областта на гражданско-военното сътрудничество при хуманитарни операции в национален мащаб.

Тези приноси са приложими при усъвършенстване на правно-нормативната рамка на гражданско-военното сътрудничество на Република България, при усъвършенстването на концептуални и доктринални документи, използвани в Българската армия, подготовката на процедури за гражданско-военно сътрудничество при кризи от невоенен характер на територията на Република България, както и за подготовката на специалисти по гражданско-военно сътрудничество във висшите учебни заведения.

4. Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд

Основните научни и научно-приложни резултати от дисертационния труд на Анна Караденчева водят до съзидателно увеличаване на знанията в предметната научна област и представляват оригинално авторово развитие в изследваното научно направление.

Считам, че дисертационния труд и получените приноси са дело на Анна Караденчева и са резултат на задълбочено познаване, творческо изследване, адаптиране и доразвиване на съвременните теории и практически подходи, пряко кореспондиращи с въпросите по гражданско-военно сътрудничество, като елемент от националната сигурност. .

5. Оценка на публикациите по дисертацията и авторството

Предложеният дисертационен труд е подкрепен с 3 публикации. Всички предложени за рецензиране публикации са в направлението на научните изследвания на автора и са пряко свързани с темата на дисертационния труд, като потвърждават резултатите от научното изследване и осигуряват неговата обществена представителност.

Нямам съвместни публикации с автора.

6. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

За да постигне целта на изследването Анна Караденчева аналитично е систематизирала, обработила и анализирала достатъчен на брой литературни източници - 117 източници на информация, от които 59 на български, 50 на латиница и 8 електронни ресурса

Важно е да се отбележи, че сред големия брой литературни източници докторантът се е ориентирал и ги е използвал много умело и успешно за решаване на поставените научно-изследователски задачи,

което недвусмислено доказва неговата висока ерудиция, обща култура и интелигентност.

7. Оценка за автореферата

Представеният към дисертационния труд автореферат съответства на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение и вярно отразява основните моменти и приноси на дисертацията.

8. Критични бележки

Към представената дисертация и автореферат имам следните критични бележки:

8.1. Препоръчително е по-прецизно изготвяне съдържанието на дисертацията, съответстващо на страниците от нея.

8.2. В редакционно отношение може да се желае доредактиране на текста за отстраняване на технически и стилистични грешки.

9. Лични впечатления и други въпроси, по които рецензентът счита, че следва да вземе отношение

Няма лични впечатления от докторанта и не мога на тази база да коментирам неговата преподавателска и изследователска работа.

10. Заключение

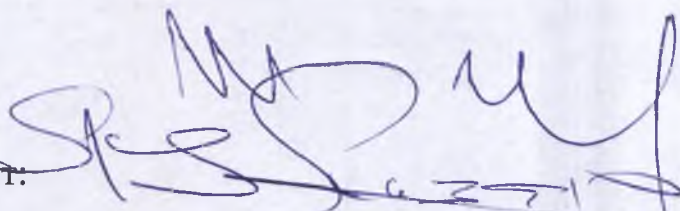
Отчитайки актуалността на изследвания от Анна Караденчева научен проблем в дисертационния труд „Усъвършенстване на гражданско-военното сътрудничество при хуманитарни операции” и качеството на постигнатите научни и научно-приложни резултати, считам, че дисертацията представлява завършено научно изследване, отговарящо на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение.

10. Оценка на дисертационния труд

Декларирам своята **положителна оценка** за разработената от Анна Веселинова Караденчева дисертация на тема „Усъвършенстване на

гражданско-военното сътрудничество при хуманитарни операции".
Предлагам на уважаемото Научно жури да присъди научната степен
"доктор" по докторска програма 3-7 „Администрация и управление”,
научна специалност „Организация и управление извън сферата на
материалното производство (Национална сигурност)" на Анна Веселинова
Караденчева.

Рецензент:

професор доктор на науките Валери Лазаров генерал-майор (о.р.)

15.04.2017г.

гр. София